

11 DIKT ETTER 22. JULI

«Grensene for mitt språk er grensene for min verden», skrev filosofen Ludwig Wittgenstein. Etter terroren den 22. juli 2011 har mange av oss følt at vi har nærmet oss grensene for hva språket kan romme. Når erfaringene våre blir for voldsomme, får vi vanskeligheter med å omdanne dem til språk. Da blir verden også vanskelig å begripe.

Når vårt eget språk oppleves som utilstrekkelig, kan vi søke støtte i andres uttryksmåter og uttrykksformer. I litteraturen, og kanskje aller tydeligst i lyrikken, kan vi finne ord for det vi ikke selv makter å si. Slik kan vi få hjelp til å beskrive det som synes ubeskrivelig.

I dette utvalget har vi samlet 11 dikt som på ulikt vis berører noen av de mange tankene og følelsene som har preget oss etter bombingene av regjeringskvartalet og massakren på Utøya. Vi har alle kjent redsel, fortvilelse og sorg, men vi har også opplevd støtte og samhold. Vi har blitt konfrontert med hat og ondskap, men også med medmenneskelighet, toleranse og menneskeverd. Vi håper diktene kan tjene som utgangspunkt for samtaler om dette, og at de kan være til hjelp i forsøkene på å sette ord på de inntrykkene vi sitter igjen med.

Kun én av tekstene i utvalget er skrevet etter 22. juli 2011. Kanskje finnes det også en trøst i at følelser som de vi kjenner i dag, har vært erfart av andre mennesker til andre tider. Når vi står sammen etter angrepet på våre medmennesker og på vår frie og demokratiske samfunnsform, står vi også sammen med de som før oss har kjempet for og heget om tryggheten, åpenheten og friheten. Mandag 25. juli ble Nordahl Griegs dikt «Til ungdommen» sunget av 200 000 mennesker på og rundt Rådhusplassen i Oslo og av ytterligere hundretusener rundt om i resten av landet. Det er et kraftfullt uttrykk for hva samhörigheten, tradisjonen og litteraturen betyr når vi er på vårt mest sårbare.

Ved siden av dette diktutvalget har Landslaget for norskundervisning samlet lenker til en del av det som har vært sagt, sunget og skrevet etter hendelsene den 22. juli 2011. Disse lenkene finnes på LNU-bloggen: www.norskundervisning.no/blogg. Vi oppfordrer alle til å dele sine erfaringer fra eget pedagogisk arbeid med tekstene fra lenkesamlingen og i dette utvalget i kommentarfeltet på bloggen. Vi henviser også til Kunnskapsdepartementets brev til skolene om «Håndtering av tragedien på Utøya og i Oslo den 22. juli 2011 ved skolestart». Du finner brevet på nettstedet vårt.

Vi takker Pia Tafdrup, Jan Erik Vold, forlagene Aschehoug og Gyldendal samt øvrige rettighetshaveres arvinger for at de har latt oss gjengi diktene vederlagsfritt.

Bergen og Oslo, august 2011

Kjersti Solbu
daglig leder, LNU

Mads B. Claudi
skriftstyreleder, LNU

NORDAHL GRIEG «TIL UNGDOMMEN»

Kringsatt av fiender, gå
inn i din tid!
Under en blodig storm –
vi dig til strid!

Kanskje du spør i angst,
udekket, åpen:
hva skal jeg kjempe med,
hva er mitt våpen?

Her er ditt vern mot vold,
her er ditt sverd:
troen på livet vårt,
menneskets verd.

For all vår fremtids skyld,
søk det og dyrk det,
dø om du må – men:
øk det og styrk det!

Stilt går granatenes
glidende bånd.
Stans deres drift mot død,
stans dem med ånd!

Krig er forakt for liv.
Fred er å skape.
Kast dine krefter inn:
døden skal tape!

Elsk – og berik med drøm –
alt stort som var!
Gå mot det ukjente,
fravrist det svar.

Ubygde kraftverker,
ukjente stjerner –
skap dem, med skånet livs
dristige hjerner!

Edelt er mennesket,
jorden er rik!
Finnes her nød og sult,
skyldes det svik.

Knus det! I livets navn
skal urett falle.
Solskinn og brød og ånd
eies av alle.

Da synker våpnene
maktesløs ned!
Skaper vi menneskeverd,
skaper vi fred.

Den som med høire arm
bærer en byrde,
dyr og umistelig,
kan ikke myrde.

Dette er løftet vårt
fra bror til bror:
vi vil bli gode mot
menneskenes jord.

Vi vil ta vare på
skjønnheten, varmen –
som om vi bar et barn
varsomt på armen!

Fra *Håbet* (1946)
Framført første gang i 1936

W.H. AUDEN
«FUNERAL BLUES»

Stop all the clocks, cut off the telephone,
Prevent the dog from barking with a juicy bone,
Silence the pianos and with muffled drum
Bring out the coffin, let the mourners come.

Let aeroplanes circle moaning overhead
Scribbling on the sky the message He Is Dead,
Put crêpe bows round the white necks of the public doves,
Let the traffic policemen wear black cotton gloves.

He was my North, my South, my East and West,
My working week and my Sunday rest,
My noon, my midnight, my talk, my song;
I thought that love would last for ever: I was wrong.

The stars are not wanted now: put out every one;
Pack up the moon and dismantle the sun;
Pour away the ocean and sweep up the wood;
For nothing now can ever come to any good.

Fra *Another Time* (1940)
Første gang trykt i 1938

GUNVOR HOFMO
«DET ER INGEN HVERDAG MER»

Gud, hvis du ennå ser:
det er ingen hverdag mer.

Det er bare stumme skrik,
det er bare sorte lik

som henger i røde trær!
Hør hvor stille det er.

Vi vender oss for å gå hjem,
men alltid møter vi dem.

Alt vi fornemmer en dag
er de dreptes åndedrag!

Om vi i glemsel går:
det er asken deres vi trår.

Gud, hvis du ennå ser:
det er ingen hverdag mer.

Fra Jeg vil hjem til menneskene (1946)

HALLDIS MOREN VESAAS
«TUNG TIDS TALE»

Det heiter ikkje: eg – no lenger.
Heretter heiter det: vi.
Eig du lykka så er ho ikkje lenger
berre di.
Alt det som bror din kan ta imot
av lykka di, må du gi.

Alt du kan løfte av børa til bror din,
må du ta på deg.
Det er mange ikring deg som frys,
ver du eit bål, strål varme ifrå deg!

Hender finn hender, herd stør herd,
barm slår varmt imot barm.
Det hjelper da litt, nokre få forfrosne,
at *du* er varm!

Fra *Tung tids tale* (1945)

HALLDIS MOREN VESAAS
«NO PLANTAR KVINNA –»

No plantar kvinna i verda eit tre.
På kne liksom ein som bed
ligg ho blant restene etter dei mange
som stormen har brote ned.
Påny må ho prøve, om ein gang eitt
får vekse seg stort i fred.

Ho opnar molda og reier eit rom
for røtene, fine som hår,
så dei kan få feste og finne ned
dit livsens straumar går.
Plante eit tre er å bygge ein veg
fram gjennom mange år.

Ein draum om det fullvaksne treet
står som ein kvelving bjart
av blomar og lauv over kvinna,
som klappar så fast og vart
mold inntil røter, og vonfull tel
kvar knupp som skal breste snart.

Da dirrar treet, og handa som held det,
og grunnen der det er fest.
Kva er det? Skalet kring kjerna,
av mørker i djupet, som brest?

Ho set dei utspilte hender mot molda
som ville ho tvinge til ro
den trugande dirring. Å jord, ver still,
ver still, så mitt tre får gro!

Fra *Treet* (1947)

TARJEI VESAAS «TA MI HAND»

Det eldgamle, heite ønsket:
Ta mi hand.
I alle tider det siste
og det viktigaste:
Ta mi hand og før meg,
før eg fell.

Ta mi hand og reis meg opp
så eg kan gå dei få stega.
Det er fem, eller kanskje sju.
La meg få gå dei
og koma over streken såleis,
med andletet fram.

Er redd å bli liggande
med andletet nedi,
fem steg frå streken,
andletet i saur og søppel,
det er difor.

Ta *di* hand og vask det bort
i hardveret.
Alt det eg ikkje ville.
Der er eit ver for slikt.
Det bur i dine hender.

Mi villfarne hand, tumlande
der ho ikkje hadde noko å gjera
– fordi alt var så lavande rikt
og liksom for meg, for meg.
Alltid søkande i blinde.
Stum står ein i mørkret.

Ei hand full av støkk
og takk og undring,
kan eg rekke deg den?

Fra *Liv ved straumen* (1970)

JAN ERIK VOLD
«AT FUGLENE IKKE SYNGER»

Når sorgen kommer, har sorgen
ikke noe

språk. Den er
en sorthet, et fravær, et savn – mange navn

har sorgen, men ingen
av navnene er sorgen. Å bære sorg

er å ikke ville stå opp
om morran, ikke klare løfte

foten fra fortauet, ikke komme fri
fra det samme stikk i brystet

som i går, i forgårs, dagen før der igjen
hver gang du passerer

de og de stedene i byen, de og de landskap
i sjelen, de og de navn

på hva det var du mistet: en kropp, en latter, en
letthet
– et blikk å møte. Har de

øynene navn? Heter de Oscar? Heter de
Kathinka? At O eller K er borte

er ubegripelig, ubegripelig, ubegripelig
– har det noe navn? At

K eller O aldri mer skal legge
hendene på pannen din gjør ubeskrivelig vondt

– har det noe navn? At fuglene ikke
synger. Den sorthet

vi kaller
sorg. Varer sjelden mer enn syv år.

Fra En som het Abel Ek (1988)

ROLF JACOBSEN
«BROENES SKJØNNHET»

Stål eller sten. Der står de
brospennenes strenge buer
meislet inn i landskapet
som porter til fred.

Verrazano Narrow Bridge, Bosporus,
Rheinbrücke, Sotra-
og Sortlandsspennene, Golden Gate
lysende som smykker, blomsterkranser,
kniplinger kastet gjennom luften:
Min hånd i din. Kom over og se.

- - -

Regnbuen sier: Se på meg. Jeg er en bro.
Jeg er et tegn på himmelen. Bygg broer.
Bøy dere. Løft armene til en bue.
Bind sammen. Bryt lenker. Bygg.

Se stålsøyler og tårn mot skyene: En bro.
Hør vindfløyten mellom wirene: En bro.
To mennesker møtes. Ansiktene blusser: En bro.
Ord som blir sagt. Hengivelse, fred: En bro.

Fra Nattåpent (1985)

ARILD NYQUIST
«UGLEDIKT III»

Hallo, langt der inne i skogen?
Er du der, langt der inne i skogen?
Gjemmer du deg, langt, langt der inne i skogen og ikke
vil komme ut?
Kom ut da vel, du som gjemmer deg langt,
langt inne i skogen og ikke vil komme
ut. Jeg vil så gjerne hilse på deg, og bli
kjent med deg, og snakke med deg – og så kan du
hilse på meg, og snakke med meg, og bli
kjent med meg du også.
Jeg syns det er dumt at du gjemmer deg langt der
inne i skogen og ikke kan se meg, og at jeg står
her ute på veien og ikke kan se deg – for hvis vi
ikke kan se hverandre, og snakke med
hverandre, tenker vi kanskje stygge tanker
om hverandre – du tror at jeg er en tyv, og jeg
tror at du er en tyv, og du tror at jeg er
stor og stygg og sterk og vil slå deg, og jeg tror
at du er stor og stygg og sterk og vil
slå meg, og du tenker at jeg spytter på
deg, og jeg tenker at du spytter på meg – og slik
står vi langt, langt fra hverandre og tenker
dumme
stygge
ting om hverandre. Derfor roper jeg på
deg nå, jeg roper så høyt jeg
bare kan: Kom ut av skogen da!
Kom ut og hils på meg da!
... Vil du ikke sier du?
Tør du ikke sier du?
Vil du at jeg skal komme inn til deg i stedet?
Ja, da kommer jeg da.
Nå kommer jeg ...

Fra *Eventyrhagen* (1979)

PIA TAFDRUP

«SYV KJOLER FOR SYNLIGHEDEN»

Jeg syr en kjole, som kan bæres
stolt af den, der fødes med
forventningsgnist i hjertets kar,
den passer fuldendt stor og lille,
spindes stærkt af regnens bue,
den kan nydes hele livet,
hvis der værnes godt om klædet.

Jeg syr en kjole, som kan bæres
tyst af frygtens nye offer,
den kan passe stor og lille,
skjuler ikke sårbarhed,
som flokkevis av fugle jages
ud af træets tætte krone,
flagrer stoffet op i vinden.

Jeg syr en kjole, som kan bæres
let af hadets nye offer,
den er farvet rød af blodet
og har tordensorte kanter,
den kan passe stor og lille,
den, der mindst af alt vil tro,
der skulle skiftes tøj for natten.

Jeg syr en kjole, som kan bæres
af en kold kynismes offer,
den kan passe stor og lille,
kjolens vanvidsstof er gjort
af ild, som ingen skylregn slukker,
den skal minde om, at jorden
når som helst kan åbne sig.

Jeg syr en kjole, som kan dække
størknet blod på dødens offer,
den kan skjule stor og lille,
den er formet efter grådens
dybe furer over kinden,
klædet matcher mørkets vægge,
freden i hver grav på kloden.

Jeg syr en kjole, som kan bæres
i en tågedøs af sorgens
offer, viet til en slægtning
og til venner af den døde,
den kan passe stor og lille,
vredens første lys er synligt
mellem blygrå smertetråde.

Jeg syr på kjolen, som kan bæres
trygt af den, der kender håbet,
vævet ind er venners latter,
stille glædestårer, lysten
til at vågne op på trods
af liv, som katastrofen tog
- den reflekterer solens stråler.

Først trykt i *Politiken* 27. juli 2011
www.tafdrup.com